

Yiyiniz içiniz ancak israf etmeyiniz (Araf 31)

Banu Atabay'ın lezzetler.com Yemek Tarifleri Sitesi

EKMEK KARNESİ

İnsan ve Ekmek
Bursa Büyükşehir Belediyesi

Kağıt paralar dünya tarihinde ilk olarak MÖ 140 yılında Çin'de kullanılmaya başlar. Kağıt paranın icadının bu kadar eski olmasına rağmen Avrupa'da ilk kullanım ise 1660'lı yıllarda İsveç'te olmuştur. Bunu 1600'li yılların sonu ve 1700 lü yılların başında İngiltere ve Fransa izlemiştir.

Osmanlı İmparatorluğunda ilk kağıt para tedavülü ise 1840 yılında Abdülmecid dönemine rastlar. Devletin reformlar, ayaklanmalar ve savaşlardan doğan finansal ihtiyaçlarına fon oluşturabilmek amacıyla ilk olarak tahvil niteliğinde çıkartmış olduğu kağıt paralar, son padişah Vahdettin'e kadar her sultanın döneminde çeşitli karşılıklarla basılmış ve kullanılmıştır.

Osmanlı döneminde kağıt paraların çıkması ile birlikte çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Başarısız mali politikalarla tedavül eden kağıt paraların yarattığı sıkıntıları en çok halk hissetmiştir. O dönemler ödemeler dengesinin bozulması, memur maaşlarının ödenememesi, hayat pahalılığı ve enflasyon en alt seviye kadar tüm kesimleri ciddi biçimde vurmuştur.

Yanlış finansal uygulamaların bir diğeri de kağıt paraların çoğunlukla yüksek kúpürlerde basılması, halkın ihtiyacı olan ve günlük alışverişlerde kullandığı küçük kúpürlerin ihmal edilmesidir. Zaten az sayıda basılan gümüş ve bakır sikkeler, karşılığı eriyen kağıt paraların yanında bir tasarruf aracı olarak kullanılmış ve tedavülden kaçırılmıştır.

Bu konuda devletin yeteri kadar duyarlı davranmaması yada başka bir deyişle geçerli ve kalıcı bir çözüm üretememesi sonucunda, alışverişlerde kilitlenme noktasına gelmiştir. Çözüm ise mağdur olanlar tarafından geliştirilmiştir. Esnaf, fırıncılar, pazarcılar ve yapılan bağışlarla ayakta duran ibadet yerleri ve dernekler gibi bazı kurumlar yaşamlarını devam ettirebilmek için kendi çarelerini geliştirmek durumunda kalmışlar ve ufak değerli kağıt paralar (kağıt jetonlar, para biletler diye de adlandırılmaktadırlar) tedavüle sürmüşlerdir.

Daha sonra valilikler ve belediyeler devreye girmiştir. 1319 / 1902 senesinde İzmir'de valilik, 1 ve 2 kuruşluk vesikalar bastırarak halkın ekmek alımını kolaylaştırmaya çalışmıştır. Aynı uygulamayı Aydın, Tire, Manisa, Adana Belediyeleri de gerçekleştirmişlerdir. Bu yöntem halkın hayatında bir kolaylık sağlamakla birlikte belediyeye ve belediyeden un temin eden fırıncılara da oldukça rahatlık sağlayabilmiştir.

İşte o dönemlerde ortaya çıkan ekmek vesikaları/karneleri ülkemizin ilk ekmek karnesidir.

Bu dönemin ardından 1914-1918 yılları arasındaki I.Dünya Savaşı döneminde buğday sıkıntısı ekmek darlığına yol açmış ve ekmek karneleri yeniden gündeme gelmiştir.

Yine aynı dönemde küçük para sıkışıklıklarına yönelik son uygulamalar, damga ve posta pullarının arkalarına karton yapıştırılarak bozuk para haline getirilmesi ve tedavüle çıkarılması olmuştur. Bu da günlük yaşantımızdaki "para pul oldu" deyiminin doğmasına neden olmuştur.

Daha sonraki dönemde savaş, kıtlık gibi olağanüstü dönemlerde halkın günlük ekmek istihkakının bağlandığı belgeler ekmek karnesi adıyla anılmıştır. Bu karne II. Dünya Savaşı döneminde de ülkemizde kullanılmıştır.

Ayrıca, birçok ülkede de kullanılmıştır.

Ülkemizde 01 Haziran 1939'da II. Dünya Savaşı'nın ayak sesleri duyulmaya başladığında önce Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu çıkarıldı. Bu durum üretim gücünü zayıflattı. 01 Eylül 1939'da Alman birlikleri Polonya'yı işgal ettiler ve II. Dünya savaşı fiilen başladı. Müttefikler safında 54, Mihver devletler safında 19 olmak üzere 73 devlet savaşa girdi. 6 yıl süren savaşın sonunda 71 milyon insan öldü. Savaş nedeniyle üretim durdu. Sadece açlıktan ölen insan sayısının 20 milyon civarında olduğu kabul edilir. Ülkemiz bu uyguladığı dış politika ile bu savaşa girmemiştir.

22 Mayıs 1940'da Türkiye genelinde olağanüstü hal ilan edildi. Ticareti ellerinde bulunduran çevreler savaşan ülkelere yüksek fiyatlarla gıda malzemesi satmaya başlayınca fiyatlar 1 yıl öncesine göre % 100 arttı.

Enflasyonun yanı sıra ülkede yokluk başladı. Gıda ürünleri karaborsaya düştü.

24 Şubat 1941'de ülkenin iاشة (yedirip, içirme, besleme) işlerini düzenlemek, yönetmek ve kontrol amacıyla, Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak çalışacak "İاشة Müsteşarlığı" kuruldu. 17 Aralık 1941'de Türkiye genelinde, ekmeğin "karne" ile dağıtılmasına karar verildi. Karne ile ekmek dağıtımına Ocak ayında başlanırken; aile reislerinden alınan beyannamelere göre herkese, adına düzenlenmiş bir "ekmek karnesi" verildi.

Böylece ülkemizde II.Dünya Savaşı sırasında da ekmek karneleri kullanılmaya başlandı.

Ekmek karneleri sadece bizim ülkemizde değil, savaşta birçok ülkede de kullanılmıştır. Bunlardan biri de Almanya'dır.

